

Socialna zaščita in socialna vključenost v Evropi – glavna dejstva in številke

Evropska komisija danes objavlja svoj letni pregled socialnih trendov v državah članicah v zvezi s skupnimi cilji strategije EU za socialno zaščito in socialno vključenost¹. V nadaljevanju so navedeni glavni poudarki tega poročila².

- Leta 2006 je bilo 16 % Evropejcev izpostavljenih tveganju revščine.
- Kljub splošnem napredku na trgih dela živi v gospodinjstvih s člani brez zaposlitve 9,3 % delovno sposobnih odraslih ljudi, 8 % zaposlenih pa živi pod pragom revščine.
- Socialni transferji v EU v povprečju zmanjšajo tveganje za revščino za 38 %, vendar ta vpliv niha od manj kot 10 % do skoraj 60 % po vsej EU.
- Stopnja zaposlenosti starejših delavcev je leta 2007 dosegla 45 % v primerjavi s 37 % v letu 2001.
- Trenutni pokojninski sistemi so med starejšimi ljudmi revščino na splošno zmanjšali, vendar so starejše samske ženske veliko bolj izpostavljene tveganju kot starejši samski moški (28 % proti 20 %).
- V prihodnosti bo večji delež dohodka upokojencev verjetno prihajal iz zasebnih pokojninskih shem.
- Pričakovana življenjska doba je danes 82 let za ženske in 76 let za moške. To je posledica podaljšanja življenjske dobe za 4 leta pri ženskah in 5 let pri moških v zadnjih 20 letih.
- Razlika v pričakovani življenjski dobi med evropskimi državami znaša 8 let pri ženskah in 13 let pri moških.
- Skupna poraba za zdravstveno varstvo se je v zadnjih 20 letih povečala po vsej EU. Danes znaša od 6 % BDP ali manj v nekaterih državah do 10 % ali več v drugih.

Socialna vključenost

Koliko Evropejcev živi v revščini?

Leta 2006 je 16 % državljanov EU-27 živel pod pragom revščine, ki je opredeljen s 60 % mediane dohodka v njihovi državi, ta položaj pa jim bo verjetno onemogočil, da bi bili v celoti

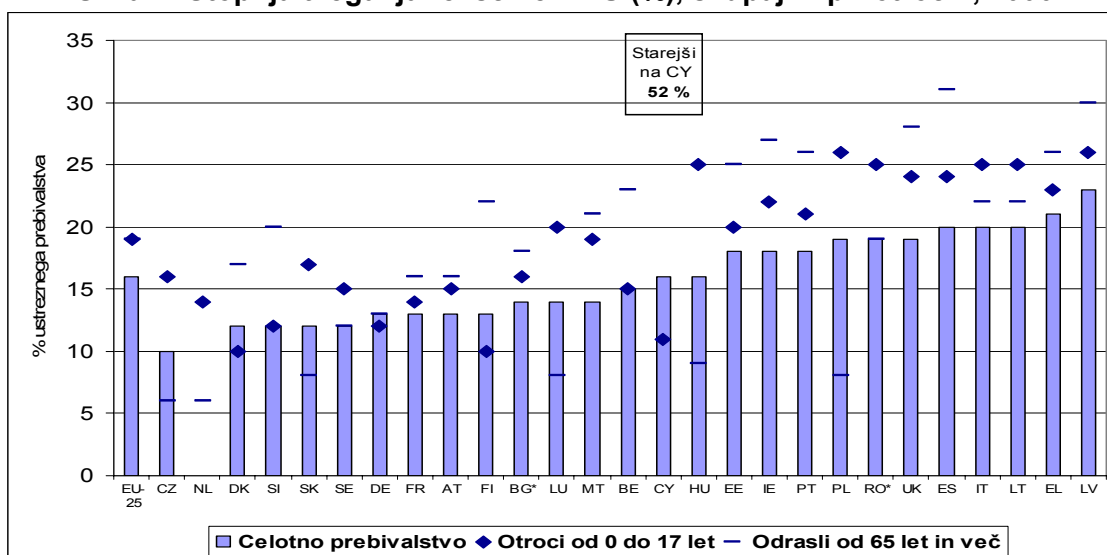
¹ http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/the_process_en.htm

² Spremljanje napredka pri doseganju ciljev Evropske strategije za socialno zaščito in socialno vključenost, Delovni dokument služb Komisije, Več na strani http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/docs/social_inclusion/2008/omc_monitoring_en.pdf

vklučeni v družbo. Ta stopnja je segala od 10 % v Češki republiki in na Nizozemskem, do 21-23 % v Grčiji in Latviji.

Revščina pogosto predstavlja večje tveganje za otroke kot za ostali del prebivalstva (19 % v EU-27). To velja za večino držav, razen za nordijske države, Grčijo, Ciper in Slovenijo. Glavni dejavniki, ki vplivajo na stopnjo revščine otrok v EU, so položaj staršev na trgu dela in učinkovitost vladnih posegov prek varstvenih dodatkov in zagotavljanje storitev, kot je otroško varstvo. To je zlasti očitno v primeru staršev samohranilcev, ki se soočajo z 32 % stopnjo tveganja revščine.

Slika 1: Stopnja tveganja revščine v EU (%), skupaj in pri otrocih, 2006

Vir: EU-SILC (2006); dohodninsko leto 2005; razen za UK (dohodninsko leto 2006) in za IE (giblivo referenčno dohodninsko obdobje 2005-06); BG: nacionalna Anкета o porabi v gospodinjstvih 2006.

Življenjski standardi „revnih“ ljudi se v EU močno razlikujejo. V baltskih državah, na Madžarskem, Poljskem in Slovaškem ljudje, ki so izpostavljeni tveganju revščine, živijo z manj kot 200 EUR na mesec, medtem ko se prag revščine na Danskem, Irskem, v Luksemburgu, na Finskem in v Združenem kraljestvu zadržuje pri 900 EUR na mesec. Pri upoštevanju razlik med življenjskimi stroški (vrednosti, izražene v standardih kupne moči) sega mesečni dohodek ljudi, ki so izpostavljeni tveganju revščine, od 230 EUR SKM do 890 EUR SKM (in celo do 1400 EUR SKM v LU). To pomeni, da je življenjski standard revnih prebivalcev v najbogatejših državah EU 3,5 krat višji od standarda ljudi v najrevnejših državah.

Ali so izboljšave na trgih dela prispevale k socialni vključenosti?

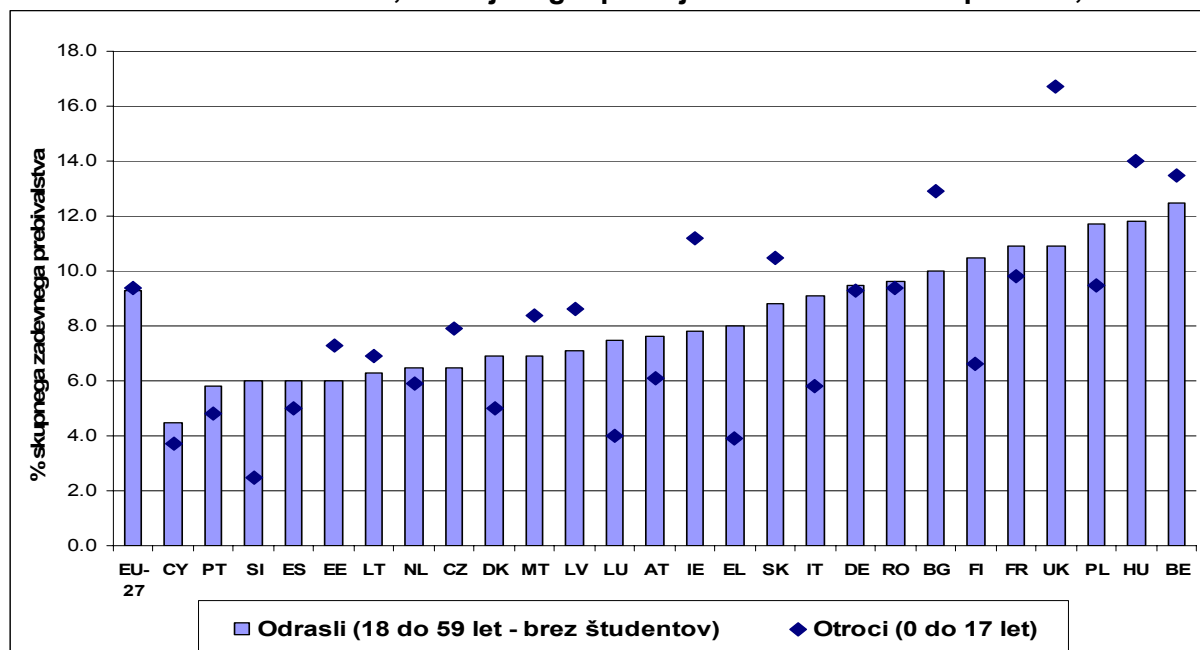
V povprečju je bil vpliv splošnih izboljšav na trgih dela, ki so bile predmet opazovanj od leta 2000, na najbolj izključene ljudi v EU omejen. Število ljudi, ki živijo v gospodinjstvih s člani brez zaposlitve, je kljub zadnjim izboljšavam še vedno visoko. V večini držav največ skrbi povzročča revščina zaposlenih, kakor tudi vključevanje priseljencev na trg dela.

Koliko Evropejcev živi v gospodinjstvih s člani brez zaposlitve?

Leta 2007 je v gospodinjstvih, v katerih ni nihče imel plačane zaposlitve, živelo skoraj 9,3 % delovno sposobnih odraslih ljudi EU-27 (starih od 18 do 59 let in z izjemo študentov). Ta stopnja je segala od 4,5 % na Cipru do 11 % ali več v Belgiji, Franciji, na Madžarskem, Poljskem in v Združenem kraljestvu. V povprečju je v gospodinjstvih s člani brez zaposlitve živel tudi podoben delež otrok, in sicer 9,4 % v EU-27 leta 2007. Vendar pa brezposelnost v nekaterih državah družine z otroki prizadene bolj kot v drugih. Delež otrok, ki živijo v gospodinjstvih s člani brez zaposlitve, se med državami članicami močno razlikuje in sega od 2,5 % v Sloveniji do 16,7 % v Združenem kraljestvu. Življenje v gospodinjstvu, v katerem ni nihče zaposlen, vpliva tako na trenutne življenjske pogoje otrok kot na pogoje, v katerih otroci odraščajo brez ustreznega vzornika.

Splošne izboljšave na trgu dela so v povprečju v EU šele v zadnjih 2 letih začele prinašati koristi ljudem, ki živijo v gospodinjstvih s člani brez zaposlitve (-0,9 odstotkovnih točk v obdobju od leta 2005 do leta 2007). Prezgodaj je še, da bi presodili, ali bo zmanjšanje trajno in pomembno. Te izboljšave niso v enaki meri zajele družin z otroki, saj je zmanjšanje deleža otrok v gospodinjstvih s člani brez zaposlitve v obdobju od leta 2005 do leta 2007 znašalo komaj 0,3 odstotkovne točke.

Slika 2: Odrasli in otroci, ki živijo v gospodinjstvih s člani brez zaposlitve, 2007

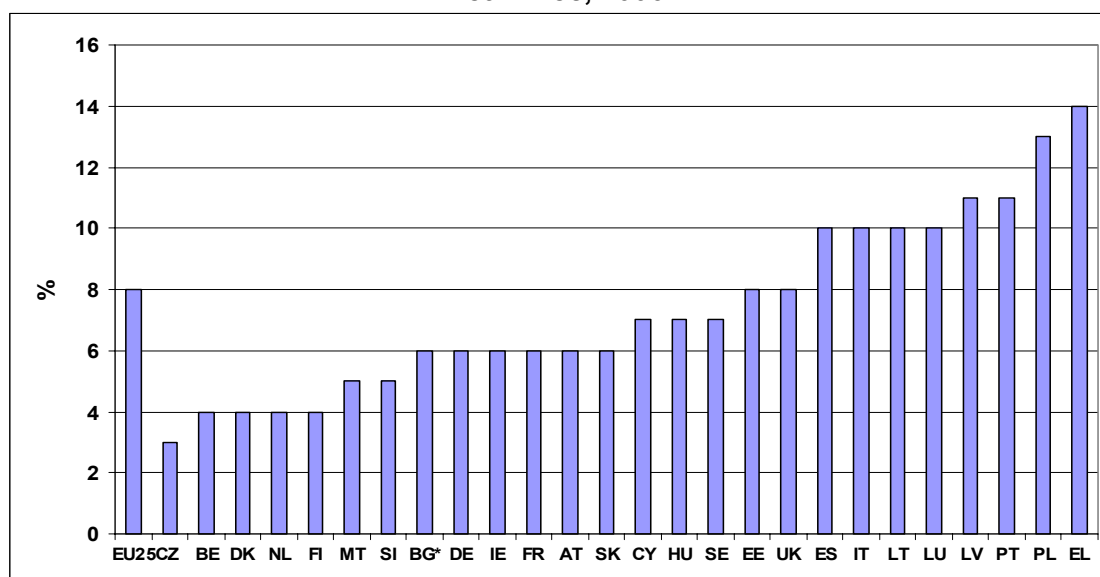

Vir: Eurostat, Anketa o delovni sili, spomladanski rezultati, manjkajo podatki za SE

Kaj pa revščina zaposlenih?

Zaposlitev ljudi ne ščiti vedno pred tveganjem revščine. Leta 2006 je bilo pod pragom revščine 8 % zaposlenih državljanov EU-25 (starih 18 let in več), zaradi česar so se soočali s težavami pri celovitem vključevanju v družbo. Ta stopnja je segala od 4 % ali manj v Češki republiki, Belgiji, na Danskem, Nizozemskem in Finskem do 13 % na Poljskem in 14 % v Grčiji. Revščina zaposlenih je povezana z nizko plačo, premajhno usposobljenostjo, nestalno zaposlitvijo in pogosto neprosto voljnimi delom za določen čas. Povezana pa je tudi s tipom gospodinjstva, v katerem delavec živi, in z ekonomskim položajem drugih članov gospodinjstva. Na primer, v gospodinjstvih z otroki en sam zaposlen družinski član ni več dovolj, da družino zaščiti pred tveganjem revščine.

Slika 3: Revščina zaposlenih: stopnja tveganja revščine zaposlenih ljudi, starih 18 let in več, 2006

Vir: EU-SILC (2006); dohodninsko leto 2005; razen za UK (dohodninsko leto 2006) in IE (gibljivo referenčno dohodninsko obdobje 2005-06); BG: nacionalna Anketa o porabi v gospodinjstvih 2006; manjkajo podatki za RO

Kakšen je položaj priseljencev na trgih dela?

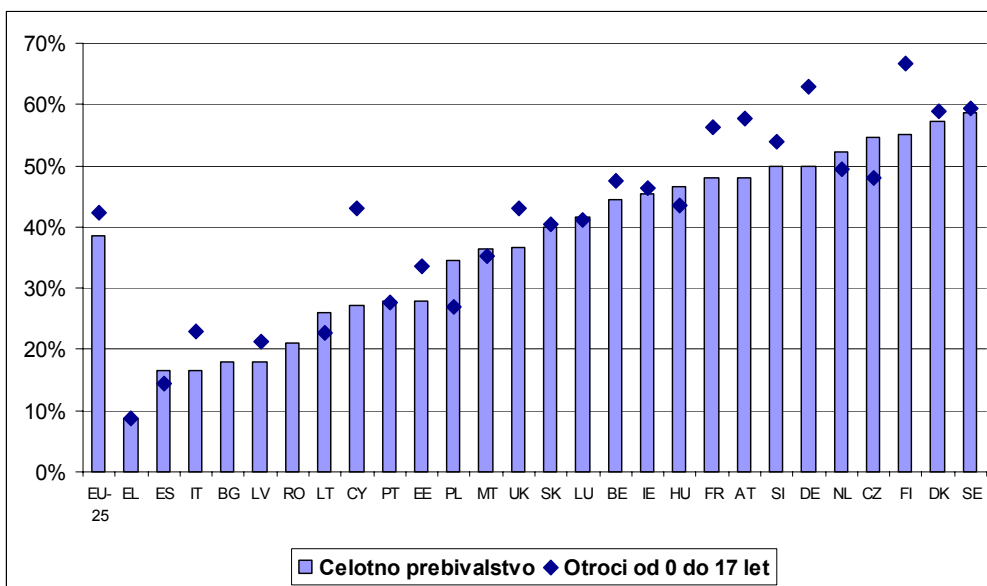
Leta 2007 je stopnja zaposlenosti priseljencev, rojenih izven EU, znašala 2,6 odstotkovne točke manj kot stopnja zaposlenosti domačih prebivalcev, podobna razlika pa je bila zabeležena tudi leta 2006 (2,7 odstotkovne točke). To prikriva velike razlike po vsej EU. V Španiji, Grčiji, Italiji ali na Portugalskem, kjer je priseljevanje novejši pojav, je stopnja zaposlitve priseljencev višja od stopnje zaposlitve domačinov. Nasprotno je stopnja zaposlenosti priseljencev v Belgiji, na Danskem, v Nemčiji, Franciji, Avstriji, na Švedskem in v Združenem kraljestvu veliko nižja od stopnje zaposlenosti domačih prebivalcev, razlika pri zaposlitvi pa sega od 6 % v Združenem kraljestvu do 16 % na Danskem.

V kolikšni meri socialni transferji zmanjšujejo tveganje revščine?

Socialni transferji (nadomestila za brezposelnost, družinski in stanovanjski dodatki) razen pokojnin v EU v povprečju zmanjšujejo tveganje revščine za 38 %. Brez vseh socialnih transferjev bi bilo povprečno tveganje revščine v državah članicah EU 26 % (v nasprotju s 16 % tveganjem po prejemu državne podpore). Socialni transferji so najučinkovitejši v Češki republiki, Nemčiji, na Nizozemskem, v Sloveniji in nordijskih državah, kjer uspejo revščino zmanjšati za 50 % ali več. V Bolgariji, Grčiji, Španiji, Italiji in Latviji so tveganje revščine uspeli zmanjšati samo za 18 % ali manj.

Vpliv socialnih transferjev na zmanjševanje tveganja revščine se bolj kaže pri **otrocih**: povprečno zmanjšanje v EU je leta 2006 znašalo 42 %. To velja za večino držav EU, razen za BE, CZ, MT, NL, PL, PT in SK, kjer je to zmanjšanje nekoliko manjše. V nordijskih državah, DE, FR in AT so socialni transferji (razen pokojnin) tveganje revščine pri otrocih uspeli zmanjšati za več kot 55 %, medtem ko je v EL in ES to zmanjšanje pod 20 % (tudi za celotno prebivalstvo).

Slika 4: Vpliv socialnih transferjev (razen pokojnin) na stopnjo tveganja revščine pri celotnem prebivalstvu in otrocih, 2006 — %

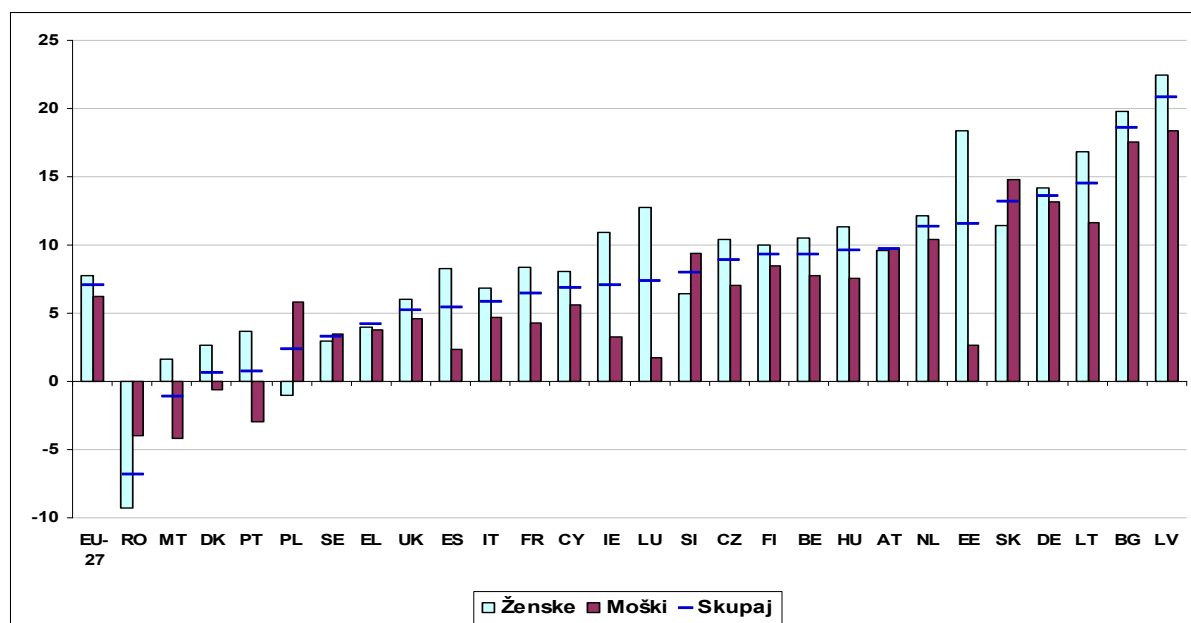
Vir: EU-SILC (2006); dohodninsko leto 2005; razen za UK (dohodninsko leto 2006) in IE (giblivo referenčno dohodninsko obdobje 2005-06); BG: nacionalna Anкета o porabi v gospodinjstvih 2006; manjkajo podatki za RO

Pokojnine

Zakaj je zaposlenost pomembna za pokojnine?

Eden izmed načinov za zagotovitev tako vzdržnosti pokojninskih sistemov kot ustrezne ravni dohodkov za upokojence je podaljšanje delovnega življenja. Cilj iz Lizbone je, da se do leta 2010 doseže 50 % stopnja zaposlenosti starejših delavcev. Leta 2007 je ta stopnja v EU 25 znašala 45 % v primerjavi z 37 % v letu 2001, danes pa 50 % cilj presega že 11 držav (Danska, Nemčija, Estonija, Irska, Ciper, Latvija, Litva, Portugalska, Finska, Švedska in Združeno kraljestvo). Vendar pa je ta cilj še daleč za skupino držav, v katerih stopnja zaposlenosti starejših delavcev še vedno znaša približno 30 %. Splošen porast stopnje zaposlenosti je rezultat dveh glavnih dejavnikov: demografskega učinka in povečane udeležbe žensk. Zaradi staranja „baby-boom“ generacije se je povečal relativni delež prebivalcev, starih od 55 do 59 let, katerih stopnja zaposlenosti je višja. Poleg tega je v večini držav članic v obdobju od leta 2001 do leta 2007 prišlo do večjega porasta stopnje zaposlenosti žensk kot moških.

Slika 5: Sprememba pri stopnji zaposlenosti starejših delavcev (starih od 55 do 64 let), 2001-2007

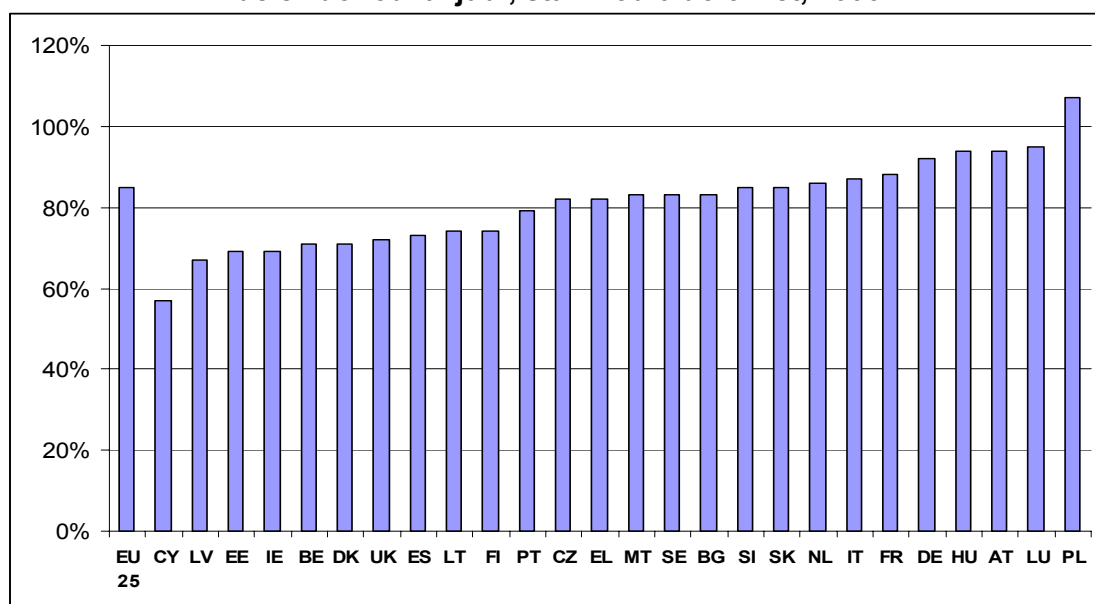

Vir: Eurostat, Anketa o delovni sili, letna povprečja

Kako se dohodek starejših primerja z dohodkom ostalih prebivalcev?

Pokojninski sistemi so trenutno na splošno v večji meri uspeli odpraviti revščino med starejšimi ljudmi, ljudje, ki so stari 65 let in več, pa imajo dohodek, ki znaša približno 85 % dohodka mlajših ljudi in ki sega od 57 % na Cipru do več kot 100 % na Poljskem. Vendar pa so starejše samske ženske veliko bolj izpostavljene tveganju revščine kot starejši samski moški (28 % proti 20 %).

Slika 6: Relativni dohodek starejših: povprečni dohodek ljudi, starih 65 let in več, kot delež dohodka ljudi, starih od 0 do 64 let, 2006

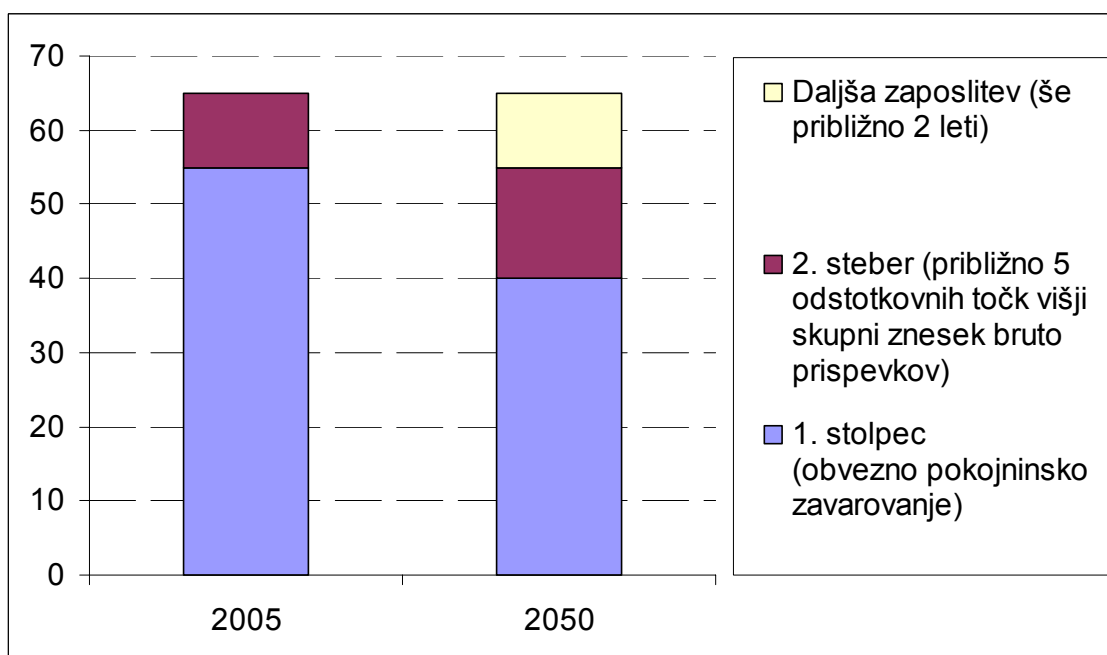

Vir: SILC (2006) Referenčno dohodninsko leto 2005; razen za UK (dohodninsko leto 2006) in IE (gibljivo referenčno dohodninsko obdobje 2005-06); BG: nacionalna Anketa o porabi v gospodinjstvih 2006, podatki o dohodkih za leto 2006. Manjkajo podatki za RO. Začasni podatki za MT in PT. Datum zajema: 16. maj 2008.

Kakšen je načrtovan razvoj nadomestnih stopenj pokojnin?

Cilj zadnjih reform v številnih državah članicah je bil znižanje nadomestnih stopenj (povprečna pokojnina v primerjavi s povprečno plačo povprečnega delavca) pri določeni upokojitveni starosti. Spodnji prilagojeni grafikon ilustrira, kako je dohodek iz naslova pokojnin danes oblikovan kot odstotek dohodka iz naslova zaposlitve in kaj bi lahko iz njega nastalo leta 2050: manjši dohodek izhaja iz javnega pokojninskega zavarovanja, kar pa kompenzirata zasebno pokojninsko zavarovanje in daljša zaposlitev.

Slika 7: Načrtovan razvoj nadomestnih stopenj pokojnin, 2005 in 2050

Vir: prilagojena ilustracija na podlagi rezultatov Podskupine kazalcev Odbora za socialno zaščito o bruto stopnjah nadomestil

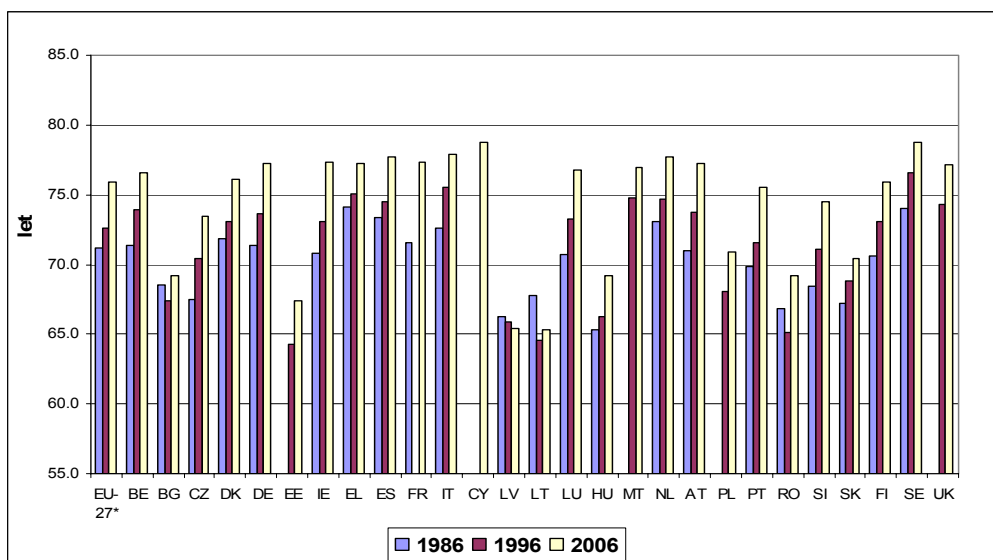
Zdravstveno varstvo in dolgotrajna oskrba

Kako se pričakovana življenjska doba razlikuje v državah EU?

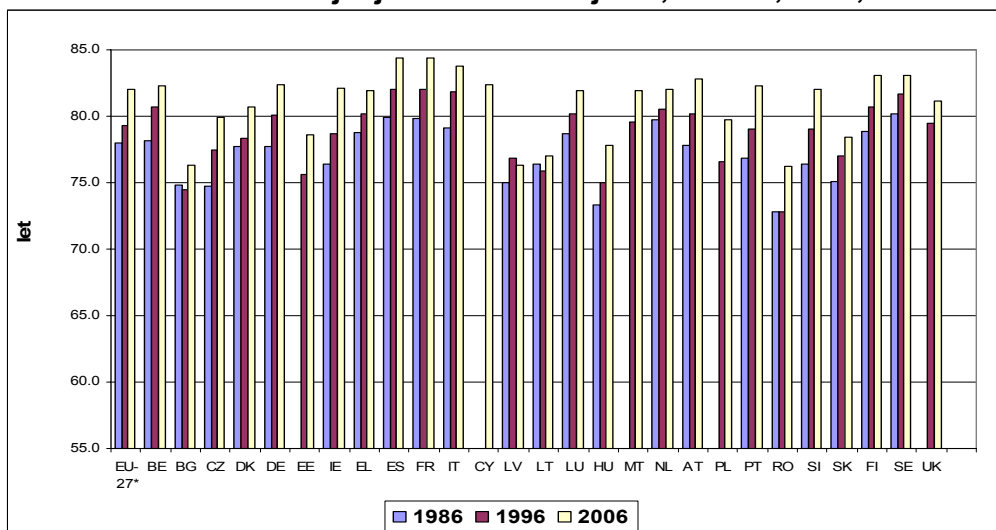
Pričakovana življenjska doba v EU se je v zadnjih dveh desetletjih na splošno povečala. Leta 2006 je povprečje v EU-27 znašalo 82 let za ženske in 76 let za moške – podaljšanje življenjske dobe za približno 4 in 5 let v 20 letih. Vendar pa se je pričakovana življenjska doba v času gospodarske tranzicije na začetku 90. let zmanjšala v baltskih državah, Bolgariji in Romuniji. Ta se je v navedenih državah zdaj popravila, vendar v Latviji in Litvi še vedno ni presegla stopnje iz leta 1986 (samo za moške).

Razlika v pričakovani življenjski dobi med evropskimi državami znaša 8 let za ženske in 13 let za moške. Ženske v Bolgariji, Latviji in Romuniji lahko doživijo 76 let, v Španiji, Franciji in Italiji pa 84 let. Moški v Latviji in Litvi lahko doživijo 65 let, na Cipru in Švedskem pa 79 let. Nekatere države povprečja EU še ne dohajajo: v Bolgariji, Litvi, Romuniji in na Slovaškem se je razlika med pričakovano življenjsko dobo na nacionalni ravni in povprečjem v EU v zadnjih 20 letih celo povečala.

Slika 8a: Pričakovana življenjska doba ob rojstvu, moški, 1986, 1996, 2006

Slika 8b: Pričakovana življenjska doba ob rojstvu, ženske, 1986, 1996 in 2006

Vir: Eurostat. LV (1986, 1996): nacionalni viri. FR(1986) velja za metropolitansko območje FR. Povprečja EU so tehtana povprečja za prebivalstvo. EU-27*(2006) na podlagi podatkov za 2006, razen za UK (2005) in IT (2004).

Splošno povečanje pričakovane življenjske dobe spremlja splošno, vendar majhno povečanje zdravih let življenja. Vendar pa ni opaziti nikakršnega očitnega zmanjšanja vrzeli med pričakovano življenjsko dobo in zdravimi leti življenja. V EU-15 se je število zdravih let življenja povečalo s 64,5 v letu 1999 na 66 let v letu 2003 pri ženskah in s 62,8 v letu 1999 na 64,5 let v letu 2003 pri moških. Tudi če ženske živijo dlje, jih v primerjavi z moškimi večji del življenja spremljajo zdravstvene težave.

Slika 9: Spremembe pri pričakovani življenjski dobi in zdravih letih življenja v obdobju od leta 1995 do 2003

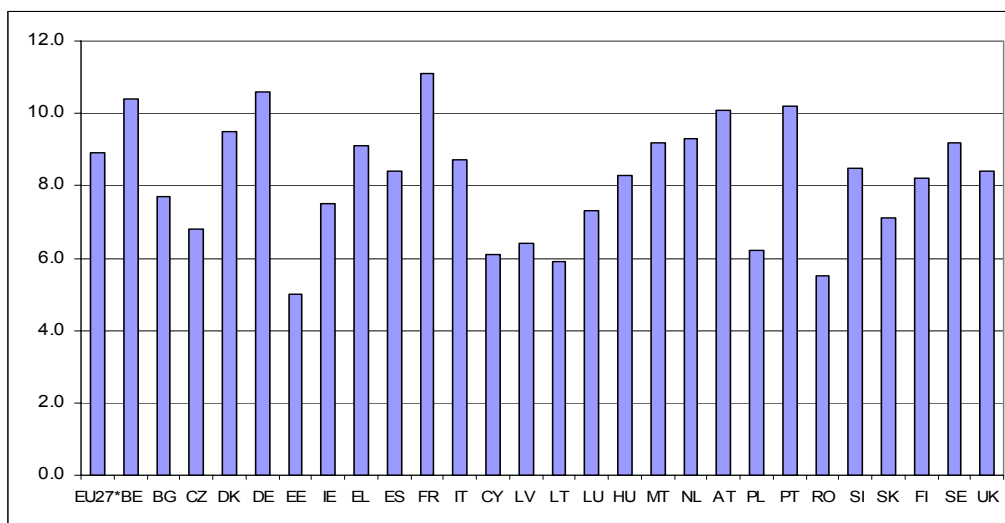
Država	Moški		Ženske	
	Sprememba pri pričakovani življenjski dobi	Sprememba pri zdravih letih življenja	Sprememba pri pričakovani življenjski dobi	Sprememba pri zdravih letih življenja
BE	1,8	4,1	0,7	2,8
DK	2,3	1,4	1,9	0,2
DE	2,5	5	1,4	0,4
IE	3,1	0,2	2,5	-2,2 (1999-2003)
EL	1,5	0,9	1,1	-0,8
ES	1,9	2,6	1,2	2,5
FR	1,9	0,6	0,9	1,5
IT	2	4,2	1,2	4,4
NL	1,7	0,6	0,5	-3,3
AT	2,5	6,2	1,4	1,6 (2000-2003)
PL	2,8	2,6 (1996-2002)	2,4	2,1 (1996-2002)
PT	2,5	0,2	1,6	-1,3
FI	2,3	2,7 (1996-2003)	1,5	-1,2 (1996-2003)
SE	1,8	0,4 (1997-2003)	0,8	2,2 (1997-2003)
UK	2,2	0,9	1,2	-0,3

Vir: Eurostat

Kaj pa sredstva za zdravstveno varstvo?

V zadnjih dveh desetletjih so se skupni javni in zasebni izdatki za zdravstvo v obliki odstotka BDP povečali po vsej EU. Med državami pa so bistvene razlike. Avstrija, Belgija, Francija in Portugalska porabijo 10 % BDP ali več za zdravstvo, medtem ko baltske države, Ciper, Poljska in Romunija porabijo 6 % BDP ali manj. Delež izdatkov javnega sektorja pri skupnem izdatku za zdravstvo je na splošno velik (več kot 70 %). Kljub temu zasebni izdatki za zdravstveno varstvo (večinoma gotovinska plačila) tvorijo pomemben vir sredstev v večini držav članic. Na Cipru in v Grčiji zasebni izdatki predstavljajo več kot 50 %, v Latviji in Bolgariji pa več kot 40 %.

Slika 10: Skupni izdatki za zdravstveno varstvo kot % BDP (2006 ali zadnji razpoložljivi podatki)

Vir: zdravstveni podatki OECD 2008 in podatki iz dokumenta SZO „Zdravje za vse“. Podatki so za leto 2006; razen za RO, BG, EE, LV, LT, CY, SK, MT in SI: 2005. Podatki za LU so popravljeni za čezmejne delavce, EU 27*: tehtano povprečje vrednosti v grafikonu za prebivalstvo.